

να, και ὁ καθηγητὴς ὑπαγορεύει ἀπὸ συγγραφεὰ μὴ παραδοθέντα εἰς αὐτάς, καὶ ἐκείνην τὴν στιγμήν ληφθέντα, χωρὶον τι μᾶλλον ἢ ἕττον ἐκτεταμένον, ταῖς δίδει ζητήματά τινα γραμματικά, καὶ ἐν θέμα ἠθικὸν πρὸς ἀνάπτυξιν. Τὰ δὲ κοράσια γράφουσι τὸ κείμενον, μεταφράζουσιν αὐτὸ εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, λύουσιν τὰ ζητήματα, καὶ ἐλθέτουσι τὸ θέμα μ' ὅσων δυνατὴν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν· μετὰ ταῦτα προσκολλᾷ ἐκάστη ἐπὶ τοῦ τετραδίου αὐτῆς τὸ ὄνομά της ἐν ἐνσφραγίστῳ φακέλλῳ, εἶτα τυλίσσεται τὸ τετραδίον καὶ σφραγίζεται· ἀφοῦ δὲ ἀποπερατώσωσιν ὅλοι τὰς ἐργασίας ταύτας αἱ ὁποῖαι διαρκοῦσι συνήθως 4 ἢ 5 ὥρας ἄνευ διαλείμματος, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν εἰρημένων προσώπων, περικλείονται ὅλα τὰ τετραδία ἐν μεγάλῳ φακέλλῳ καὶ σφραγίζονται· ἐν ὠρισμένη δὲ τινὶ ἡμέρᾳ συνέρχεται ὁλόκληρον τὸ Συμβούλιον, θέτει ἐπὶ τῶν τετραδίων γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου διακριτικά, ἀποσφραγίσαν δὲ αὐτὰ ἐξετάζει μετὰ πάσης ἀκριβείας, καὶ ὅποιον τῶν τετραδίων φέροι συγχριτικῶς τὰ ὀλιγώτερα λάθη κατὰ τε τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν, αὐτὸ καὶ κρίνεται βραβεύσιμον· μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸ καὶ μόνον φέρεται ἐνώπιον τῆς ὀμηγύρουσας κατὰ τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τῶν ἐξετάσεων· ὅπου ἀποσφραγίζομένου τοῦ ἐπὶ τοῦ τετραδίου προσκεκολλημένου δεστίου, ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα τοῦ εὐτυχοῦς κορασίου, ὅπερ προσκαλούμενον λαμβάνει τὸ ἐκ δραχμῶν 925 γέρας εὐφημούμενον παρὰ πάντων καὶ τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦτο γράμμα·

Ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλεκαπαιδευτικῆ Ἑταιρεία.

Ἐπειδὴ (ἐνταῦθα τίθεται τὸ ὄνομα τῆς μαθητρίας ἢ πατρὸς αὐτῆς καὶ ἡ ηλικία) μαθήτρια τῆς Ε' τάξεως, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ Παρθενωγαγεῖῳ διαίταν ἀρίστη τε πολιτεία βίου ἐχρήσατο, τῇ τε γραμμάτων πείρᾳ τὰς ἐφαμίλλους αὐτῇ ὑπερέβιλλετο, τὸ τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἑταιρίας Διοικητικὸν Συμβούλιον δίδωσιν αὐτῇ μετ' ἐπαίνου τὸ Ῥάλλειον βραβεῖον.

Ἐν Ἀθήναις κτλ.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς

Ἐλαβον δὲ μέχρι τοῦδε τὸ μὲν πρῶτον βραβεῖον τοῦ 1866

ἡ Κυρία Εἰρήνη Πρινάρη ἐξ Ἡπείρου

τοῦ 1867 ἡ κυρία Βενέττα Ἀναγνωστοπούλου ἐκ Πύργου

— 1868 » Ἀλεξάνδρα Γενατᾶ ἐκ Πατρῶν

— 1869 » Ἐλένη Γούδα ἐξ Ἀθηνῶν

— 1870 » Θεοδώρα Βισβίξη ἐξ Ἄγνου

— 1871 » Ἐλένη Κακουλίδου ἐξ Ἀθηνῶν

— 1872 » Ἰφιγένεια Καμπούρογλου ἐκ Κων[λεως]

— 1873 » Ἰφιγένεια Ζαχαροπούλου »

— 1874 » Ἀγαθονίκη Ἀντωνιάδου ἐκ Σκύρου

— 1875 » Ἀσπασία Ἀποστόλου ἐξ Ἀδριαν[λεως]

— 1876 » Εἰρήνη Λαχανᾶ ἐκ Χαλκίδος

— 1877 [Εἰς οὐδεμίαν μαθήτριαν ἀπενεμήθη]

— 1878 ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Ἀγγελίδου ἐκ Φιλιππουπόλεως.

— 1879 » Ἰουλία Ῥηγοπούλου ἐκ Βώλου.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 25 Ἰουνίου 1879.

X. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

ΒΟΝΑΠΑΡΤΑΙ

Ναπολέον ὁ Α' εἶχε τέσσαρας ἀδελφοὺς Ἰωσήφ, Λουκιανόν, Λουδοβίκον καὶ Ἰερώνυμον, ὧν οἱ μὲν δύο πρῶτοι πρεσβύτεροι αὐτοῦ, οἱ δὲ ἑτελευταῖοι νεώτεροι.

Ὅτε δὲ ὁ Ναπολέον ἴδρυσεν τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκονομίαν, ἀπέκλεισεν ἀπ' αὐτῆς τὸν Λουκιανόν ὡς ἀντιστάμενον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ νέου Καίσαρος. Ὡστε ἡ διαδοχὴ περιορίσθη μετὰ τῶν τριῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, τουτέστι τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Λουδοβίκου, τοῦ Ἰερώνυμου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων δὲν ἐτροποποιήθη ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Ναπολέον ὁ Γ' (υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου) καὶ εὐλόγως, διότι ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λουκιανοῦ ὡς ἐκπροσωποῦντες τὸν πατέρα των ἤθελον προηγηθῆ τοῦ Ναπολέοντος, ἐὰν περιελαμβάνοντο ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δικαιούχων.

Εἶνε δὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ Λουκιανοῦ οἱ ἐξῆς :

Λουκιανὸς Βοναπάρτης πρόην μὲν γερουσιαστῆς γυνὴ δὲ διατρίβων ἐν Λονδίῳ, ἀνὴρ ἐπιστήμων.

Πέτρος Βοναπάρτης ὁ φονεὺς τοῦ δημοσιογράφου Βίκτωρος Νουᾶρ.

Κάρολος Βοναπάρτης πρόην διοικητῆς τάγματος, πρόεδρος τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Κορσικῆς κατοικῶν ἐν Ῥώμῃ.

Ἐπι δὲ τέσσαρας πριγκίπισσαι ἔχουσαι ἄνδρας ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Ἰταλικῆς ἀριστοκρατίας.

Νῦν δὲ, τοῦ μὲν Ἰωσήφ οὐδένα καταλιπόντος υἱόν, τοῦ δὲ κλάδου τοῦ Λουδοβίκου ἐκλιπόντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὑπὸ τῶν Ζουλοῦ φονευθέντος πριγκίπισ, ἡ δυναστεία τῶν Νεαπολεοντιδῶν ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ μόνου τοῦ πριγκίπισ Ἰερώνυμου Ναπολέοντος (υἱοῦ τοῦ Ἰερώνυμου) συζύγου τῆς πριγκίπισσας Κλοτίλδης τῆς Σαβανδίας (θυγατρὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ) καὶ πατρὸς δύο υἱῶν Βίκτωρος καὶ Λουδοβίκου, ὧν τὸν πρῶτον διώρισεν ἐν τῇ διαθήκῃ του διάδοχον αὐτοῦ ὁ φονευθεὶς ἀτυχῆς πριγκίψ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἰερώνυμος Ναπολέον ἀπεδέξατο ἀσμένως τὴν δημοκρατίαν ἐκλεχθεὶς καὶ βουλευτῆς ἐν Κορσικῇ ἀντίπαλον ἔχων τὸν Ῥουέρον τὸν πάλα ποτὲ ὑπουργὸν Ναπολέοντος τοῦ Γ'.

Κυρία Ε**

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΤ'

Τῆ ΚΥΡΙΑ Χ** — Εἰς ΒΕΑΛΙΟΝ (Παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Κόμου).

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 27 Ἰουνίου 1879.

Ἀψίκωρος καὶ σύ, ὡς ὅλοι μας αἱ ἀδελφαί, ὡς ὅλοι τῆς Εὐκας αἱ ἀπόγονοι. Μόλις εἶδες τὴν λίμνην τοῦ Κόμου, — καὶ ἀμφιβάλλω ἂν τὴν εἶδες καλά, διότι οὐδεμίαν σχεδὸν μοῦ γράφεις περὶ αὐτῆς λεπτομέρειαν, — μόλις ἀνέπνευσες

τὴν δρόσον τῶν διαυγῶν τῆς ὑδάτων, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ματαίως ποθῶ καὶ ὀνειρεύομαι καθ' ἑσπέραν ἀπὸ τῆς φλογεῆς καμίνου τῶν Ἀθηναίων, μόλις ἀπῆλθες τὸ θέαμα τῶν πρασίνων ὄχθων τῆς, —καὶ θέλεις πάλιν νὰ φύγῃς, καὶ σχεδιάζεις ταξίδια πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐπιθυμεῖς κλίματα δροσερώτερα. Δροσερώτερα κλίματα! Εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ ἀνεκτίμητος! Δὲν σὲ ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ δρόσος τῆς βορείου Ἰταλίας, δὲν σὲ φθάνει ἡ ζωογόνος ἐκείνη αὔρα, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλουν αἱ χιονοσκεπεῖς τῶν Ἀλπεων κορυφῶν, ἀλλὰ θέλεις ἄλλην, ἀκόμη δροσερωτέραν διαμονήν! Ἐπρεπε νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ, εἰς τὰς Ἀθήνας, αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ τίτε νὰ ἐβλεπα, τί ἤθελες ποθῆσαι! Εἰκοσιοκτὼ βραθυοὶ βρωμύρου εἰς τὴν σιάν, ἀγαπητή μου, ἠξέυρεις τί θὰ εἶπῃ; Ὁ ἀεὶ εἶπῃ εἰς βαθμὸς περισσότερον ἀπὸ τὰ θερμὰ σου ἐκεῖνα λουτρά, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐθυμείσαι, σοῦ ἐπροξέουν σχεδὸν λειποθυμίαν. Δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ καύσωνος ἐν ὑπαίθρῳ, διότι δὲν τὸν ἠσθάνθη καὶ ἀποψύγω νὰ τὸν αἰσθανθῶ. Ἰδιαιτέραν κλίσειν πρὸς τὰς καθέτους τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας δὲν ἔχω, δόξα τῷ Θεῷ, οὐδὲ ὀμιλῶ τὸν καλὸν μας ἐκεῖνον φίλον, ὅστις ἐξήρχετο τὴν μεσημβρίαν ἀσκεπῆς, καὶ ἐμειδία παράδοξον οἴκτου μειδίωμα πρὸς τοὺς φοροῦντας πῖλον καὶ κρατοῦντας ἀλεξήλιον. Ἄλλως τε καὶ τίποτε δὲν μὲ ἀναγκάζει νὰ ἐξέρχωμαι τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηναίων ἀφίνω τὸν Βουγᾶν καὶ τὰ ἐμπορικὰ διὰ τὸ ἑσπέρας, καὶ λυποῦμαι ἐκ βάθους καρδίας τὰς δυστυχεῖς ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας βλέπω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου περιφερομένας εἰς τὰ μαγαζεῖα ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ διὰ μισὴν πῆχυν κορδέλλα, ὡς πολλάκις—entre-nous ἐννοεῖται μοῦ συνέβη καὶ σοῦ συνέβη. Λέγουσιν ὅμως, ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν ἥλιον καύσων τῶν τριῶν τεσσάρων τελευταίων ἡμερῶν ἦτο ἀληθὴς καμίνου πνοή· ὅτι ἐξ ὅσων τὸν περιεφρόνησαν μετενόησαν πολλοί, καὶ ὅτι τινῶν μάλιστα ἐκ τῶν τολμηροτέρων ἔπαθεν ἡ ὑγεία—ἄλλων, ἐννοεῖται, ἡ σωματικὴ καὶ ἄλλων ἡ διανοητικὴ. Εἰς τοῦ καύσωνος τοῦλάχιστον τὴν ἐπίδρασιν ἀποδίδονται παρὰ τῶν ἀρροδίων ἔκτακτὰ τινὰ γεγονότα, ὁποῖα δὲν συμβαίνουσι συνήθως εἰς τὰς ἡρέμους καὶ μονοτόνους Ἀθήνας, καὶ τῶν ὁποίων ἤρωες—ἡ θύματα, ἂν θέλῃς—ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμόφυλοι μας! Οὕτως ἐν παραδείγματι προχθὲς ἀπεπειράθη, ὡς μοι εἶπον, τρυφερά τις νεᾶνις ν' αὐτοκτονήσῃ, λόγῳ μὲν, ὅτι ἡ περιπαθὴς τῆς καρδία, ἀπὸ καιροῦ ψάλλουσα μόνη, δὲν κατώρθωνε νὰ ψάλλῃ ἐν δυωδία, πράγματι ὅμως, ὡς ἔμαθον, διότι τὴν προτεραίαν ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ὥρας εἶχε περιέλθει τὰς ὁδοὺς Αἰόλου καὶ Ἐρμοῦ, διὰ νὰ εὔρη κομψία ἀρμόζοντα εἰς τὸ μακρὸν corsage τῆς à la Pompadour ἐνδυμασίας τῆς. Ἄλλης τινὸς κομψῆς θεραπαινίδος τοσοῦτον ἐξηρέθισε, λέγουσι, τὴν ζηλοτυπίαν ὁ καύσων τοῦ

ἡλίου, προστεθεὶς εἰς τοῦ μαγειρείου τὸν καύσωνα, ὥστε ὀλίγου δεῖν ἐξερρίζωνε τὸν μύστακα τοῦ σπαθοφόρου τῆς δορυφόρου, εἰς ὥραν παροξυσμοῦ, ἂν προλαμβάνων ἐκεῖνος δὲν ἐδρόσιζε κάπως τὰς παρεῖας τῆς διὰ τῶν στιβαρῶν του χειρῶν. Τρίτη τις ἄλλη ἐξήρθη πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὸ φρέαρ τῆς οἰκίας τῆς, ζητοῦσα—ὄχι τὸν θάνατον, ὑποθέτω, ὡς ἐγραψαν αἱ ἐφημερίδες, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ὀλίγον ὕδωρ δροσερόν! Βλέπεις λοιπὸν ποῦ εὐρισκόμεθα, καὶ εὐλόγει μᾶλλον τὸν Θεόν, ὅτι δὲν εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀντὶ νὰ ἀγνωμονῆς πρὸς τὴν δρόσον καὶ τὴν χλόην τῆς λίμνης σου.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον αὐτὸν τὸν καύσωνα καὶ τοὺς σπουδαίους του κινδύνους, ἐτόλμησα τὴν παρελθούσαν κυριακὴν νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἀρσακίον. Ἐπρόκειτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ γείνουν αἱ ἐξετάσεις τῆς μουσικῆς νὰ δημοσιευθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γενικῶν ἐξετάσεων καὶ νὰ ἀπονεμηθῇ συνάμα καὶ τὸ ἄλλοιον βραβεῖον, δι' οὗ κατ' ἔτος, ὡς γνωρίζεις, ἀμείβεται ἡ ἐπιμελεστέρα καὶ χρηστοτέρα τῶν μαθητριῶν τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ καταστήματος. Εἰς τὴν Ἐστίαν αὐτῆς τῆς ἐβδομάδος θ' ἀναγνώσης, νομίζω, λεπτομερῆ τινὰ σημείωσιν περὶ τῆς συστάσεως τοῦ βαλλεῖου βραβεῖου, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέχω ἐγὼ πάσης περὶ αὐτοῦ λεπτολογίας. Σοῦ σημειῶ μόνον ὅτι ἡ ἐφετεινὴ τοῦ Ἀρσακείου rosière ἦτο σεμνοτάτη τις νεᾶνις ἐκ Βόλου, Ἰουλία Ῥηγοπούλου καλουμένη, ἣτις τρέμουσα ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ πορφυρᾶ ἐκ τῆς αἰδοῦς ἔλαβε προσελθούσα ὥραιαν ἀνθοδέσμην ἐκ τῶν χειρῶν τῆς κυρίας Μαυροκορδάτου καὶ τὸ χιλιόδραχμον βραβεῖον παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Ἀρσακείου.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἐγένοντο ἐπίσης αἱ ἐξετάσεις τοῦ προτύπου σχολείου, ὅπερ συνέστησε πρὸ ἐνὸς ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὡς παράρτημα τοῦ Διδασκαλείου, πρὸς πρακτικὴν ἀσκησιν τῶν νεοφύτων διδασκάλων. Σοῦ τὰς ἀναφέρω, μὴ δλονότι δὲν τὰς εἶδα, διότι πολλοὶ τῶν παρευρεθέντων μοι ἐλάλησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῶν ἐκπληκτικῶν ἀληθῶς ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου συστήματος τῆς διδασκαλίας, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἐν τῷ νεοσυστάτῳ σχολείῳ. Τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶνε μακρὰν τῆς πόλεως, ὅπισθεν τοῦ βασιλικοῦ κήπου, καὶ οἱ μαθηταὶ του εἶνε κατ' ἀνάγκην παῖδες ἀγροτῶν καὶ χωρικῶν. Αἱ ἐξετάσεις ἐν τούτοις τῶν πτωχῶν ἐκείνων παίδων, οἵτινες οὔτε ἐορτάσιμα ἐφόρουσαν οὔτε ἐξ ὑπερτροφίας ἔπασχον, κατέδειξαν ἐκφανῶς καὶ πάλιν—ἂν ὑποθεθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη νέας τοῦ πράγματος ἀποδείξεως,—δύο τινὰ: πρῶτον, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν γραμμάτων δὲν εἶνε συνήθως τοῦ πλοῦτου περίσσευμα, καὶ δεύτερον, ὅτι ἀνάγκη ριζικῆς μεταβολῆς τοῦ συστήματος, ὅπερ διέπει μέχρι σήμερον τὴν δημοτικὴν μας ἐκπαίδευσιν. Τὰ παιδιὰ δὲν πρέπει νὰ διδά-

σκωνται ὡς παπαγάλλοι, ἀναγκαζόμενα ν' ἀποστηθίζωσι πράγματα τὰ ὅποια δὲν ἔννοοῦσιν, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδευῶνται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀλφαβήτου τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐξυπνᾷ ἡ νεαρά των διάνοια, ἀναβαίνουσα βαθμίδα πρὸς βαθμίδα τὴν κλίμακα τῶν γνώσεων, καὶ νὰ μορφῶται ἡ εὐπλαστός καρδιά των, ἀποκτώσα βαθμυδὸν τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλῶς... —πλὴν θὰ ἐξολισθήσω εἰς φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν καὶ σὺ βαρύνεσαι, κ' ἐγώ,—ἰδίως τώρα, ὅτε περιρρέομαι ἀπὸ ἰδρώτα διὰ νὰ σοῦ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς.

Τὸ παρελθὸν σάββατον ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις, μετὰ μαρμασμὸν πολυχρόνιον καὶ νόσον, ἥτις εἶχε μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκμυζήσει πᾶσαν ζωϊκὴν τῆς δύναμιν, . . . τίς νομίζεις; Ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου! Οὐδὲ κἂν ἐφαντάζεσο ἴσως, ὅτι ἔζη ἔτι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνενηκοντοῦτις περίπου, ἔρμος, μόνη καὶ λησμονημένη ἐντὸς πενιχρᾶς—ὄχι οἰκίας, ἀλλὰ σχεδὸν καλύβης, ἡ περικαλλὴς ποτὲ ἐκείνη ἀμαζών, ἢ θαλερὰν ἔτι νεάνιδα εἶχε συζεύξει μετὰ τοῦ ὄπλαρχηγοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς ὁ φοβερός τῆς Ἡπείρου τύραννος Ἀλλ-Πασσᾶς, ἥτις καθ' ὅλον τὸν μέγαν ἀγῶνα τοῦ 1821 παρεκλούθει, πὸτ' ἐγγύθεν καὶ πότε μακρόθεν τὸν πολυπλάνητον σύζυγόν της, μέχρι οὗ τὸν ἐθρήνησε τέλος κρεμάμενον ἀπὸ τῶν προμαχῶνων τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἥς ὁ βίος ὀλοκλήρος ὑπῆρξε σειρά δυστυχημάτων καὶ δοκιμασιῶν. Μὴ βαρυθυμῆς ὅμως διὰ τὴν ἀγνοίαν σου, διότι πολλοί, οἱ πλείστοι σχεδὸν τῶν ἐν Ἀθήναις ἠγνοοῦν ὡς καὶ σὺ, μέχρι τοῦ προχθὲς σαββάτου, ὅτι ἡ Ἐλένη Ἀνδρούτσου, ἡ Ὀδυσσεάϊνα, ὡς τὴν ἐκάλει τοῦ ἀγῶνος ἡ γενεά, ἔζη ἔτι ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι μὲν τὸ ἐγνώριζον, καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ λογιστηρίου τοῦ Ἰπουργεῖου τῶν Ἐσωτερικῶν, οἵτινες τῇ ἔδιδον κατὰ μῆνα μικρὸν τι ἔνταγμα βοήθηματος χρηματικοῦ, δι' οὗ κατάρθωσεν ἡ ἀπομεμαραμένη χήρα νὰ συρθῇ κάπως βραδύτερον πρὸς τὸν τάφον. Εἶνε τὸσον ἄνετον πρᾶγμα ἡ ἀγνοία! Τὸσον εὐκόλον καὶ εὐπρόσιτον παρέχει τὴν πρόφασιν εἰς τὸν ἀδιαφοροῦντα, ἂν ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου κατεκλίνετο πολλὰκις ἐν σκότει καὶ ἀπεκοιμᾶτο νῆστις! Πρὸ ὀλίγων μὲν ἐτῶν εἶχομεν ἀναγκασθῆ, εἶνε ἀληθές, νὰ τὴν ἐνθυμηθῶμεν, καὶ οἷονεὶ ἀφυπνισθέντες ἐν πρωτῇ ἡκούσαμεν ὅτι ἔζη ἔτι ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ ἐτέλει—αὐτὴ μόνη, διότι τίς ἄλλος εἶχε καρὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τούτου—τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ὀστέων τοῦ πεφλημένου συζύγου της, τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιάς. Ἐκτοτε ὅμως τὴν εἶχομεν λησμονήσει ἐντελῶς! Ἀλλ' αὐτὴ ἡ κόρη ἄλλης γενεᾶς, ἡ γυνὴ τοῦ 1821, τὸ γέννημα τῶν Καλαρρυτιῶν τῆς Ἡπείρου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Χρήστου Καρέλη, δὲν ἐλησμόνει ἐν τῇ πενιχρᾷ της καὶ σκοτεινῇ

καλύβῃ τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ πρὸ ἐνός καὶ ἡμίσεος ἔτους εὐοίωνα τινα, ἀλλ' ἀπατηλὰ δυστυχῶς σημεῖα, ὑπέδειξαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξαναστῆ τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οἱ ἄνδρες ὠπλίζοντο κ' ἐβάδιζον πρὸς τὰ σύνορα, ἡμεῖς δ' αἱ γυναῖκες, ὑπακούοντες εἰς τὸ εὐγενὲς φῶνημα τῆς ἑλληνικῆς μας βασιλίσσης, ἐβράβυτομεν χιτῶνας καὶ ἐξαινομεν μοτὸν διὰ τοὺς μέλλοντας τραυματίας τοῦ νέου ἱεροῦ ἀγῶνος, ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς ἠσθάνθη καὶ πάλιν τὴν γηραιάν της καρδίαν θερμαινομένην ἐμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐνθυμήθη τὴν ὑπὸ τὸν ζυγὸν πατρίδα της, ὠνευρεῦθη τὴν σοβαρὰν μορφήν τοῦ ἀπαγχονισθέντος της ἥρωος, καὶ ἔμεινε νύκτας πολλὰς ἀγρυπνοῦσα ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς διψώσης λυχνίας της, ἵνα. . . ζαίνει μοτὸν διὰ τὰ παλ.λληκάρια. Ὅτε δὲ τέλος ἀπέκαμον οἱ ἰσχνοὶ της δάκτυλοι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της δὲν ἔβλεπον πλέον, παρέλαβε τῆς ἐργασίας της τὸ προῖόν ἡ ἐνενηκοντοῦτις γραῖα, καὶ μεταβάσα εἰς τ' ἀνάκτορα παρέδωκεν αὐτὴ εἰς τὴν Βασίλισσαν, λέγουσα: «Στείλ' τον, βασίλισσά μου! Νὰ ζοῦσεν ὁ Λεωνίδας μου, τὸν πῆγαινε ὁ κείνος!» Ὁ Λεωνίδας της ἦτο ὁ ἀγαπητός της υἱός, ὃν δωδεκαετῆ μὲν εἶμαρτο νὰ θάψῃ ἡ δυστυχὴς χήρα πρὸ τεσσαράκοντα δύο ἐτῶν, ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐξεπαίδευεν αὐτὸν ἡ μεγαλοδωρία τοῦ γηραιοῦ φιλέλληνος βασιλέως Λουδοβίκου.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπέθανε τὴν παρελθούσαν παρασκευὴν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον, προπεμφθεῖσα εἰς τὸν τάφον. . . ὑπὸ ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων! Ναί, φιλάτη μου! Ἡμεῖς οἱ εὐγενεῖς καὶ πεφωτισμένοι καὶ τοσοῦτον εὐαίσθητοι ἀάτοικοι τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἵτινες συνοδεύομεν πυκνοὶ καὶ πρόθυμοι τὴν πρώτην κηδείαν ἥτις παρέλθῃ πρὸ τῶν παραθύρων μας—ὅταν μάλιστα ἔχη καὶ μουσικὴν—ὠκνήσαμεν νὰ πληρώσωμεν εἰς τοῦ Ὀδυσσεύς τὴν χήραν ἕνα ἔσχατον φόρον συμπαθείας καὶ ἐλέου, τὸν ὅποιον ἐχρεωτούσαμεν, ἔννοεσι; ἐχρεωτούσαμεν καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνδρα της. Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθημεν, βλέπεσι. Εἴμεθα τὸσον πολυάσχολοι! Ἐπειτα, . . . μήπως εἶχε μουσικὴν; Μήπως εἶχομεν ἀφορμὴν νὰ ἀκούσωμεν καὶ νὰ κρίνωμεν κἀνὲν νέον πένθιμον ἐμβατήριον τοῦ ἀρχιμουσικοῦ μας; ΣΟΦΙΑ

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωικοῦ.]

197.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, εἰς οὓς δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ ποτὲ πρᾶξιν πονηράν, ἐὰν ὀφθαλμοφανῶς δὲν ἴδῃ αὐτὴν συντελουμένην. Ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει ἄνθρωπος, οὗ τὰ κακὰ ἔργα πρέπει νὰ ἐκπληξῶσιν ἡμᾶς, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰ ἐνώπιον ἡμῶν συντελούμενα.